

Adrianus Bijsterveld, tweevoudig moordenaar

De moord bij de herberg 't Graauw Paard' in Olterterp in 1858.

Het is 7 mei van het jaar 1858, plaats gemeentehuis Drachten.

Verhoor van moordverdachte Adrianus Bijsterveld (A.B.) door burgemeester E. Manger Cats (M.C.) van de gemeente Smallingerland.

M.C. Kunt u uw naam, geboorteplaats, geboortedatum en uw huidige woonplaats zeggen.

A.B. Mijn naam is Adrianus Bijsterveld, ik ben geboren in Gorinchem op 13 augustus 1818, edelachtbare. Ik woon op dit moment in Drachten aan de Noorderdwarsvaart.

M.C. Kunt u mij vertellen waar u gisteren bent geweest en wat u heeft gedaan.

A.B. Gisteren stond ik vanaf vroeg op de jaarmarkt in Beetsterzwaag. Daar verkocht en repareerde ik geweren, klokken en horloges.

M.C. Heeft u gisteren veel verdiend? Kunt u mij vertellen hoeveel u had verdiend.

A.B. Behoorlijk veel, edelachtbare, het echte bedrag ben ik vergeten. Het was druk op de markt en ik heb veel klanten voor de reparatie geweren gehad.

M.C. Vertel mij wanneer u bent weggegaan. Was u toen alleen of in gezelschap van anderen?

A.B. Ik ben ongeveer om half tien van de markt vertrokken.

M.C. Bent u rechtstreeks naar huis gegaan?

A.B. Nee edelachtbare. Op de weg naar Drachten ben ik bij de herberg 't Graauw Paard van Meine Mients aangestoken, dat is ongeveer een half uur lopen van Beetsterzwaag. Ik was moe van de hele dag op de markt staan en moest nog mijn waren met een kruiwagen naar mijn huis in Drachten vervoeren. In 't Graauw Paard heb ik wat gedronken.

M.C. Wie waren er allemaal in de herberg aanwezig toen u daar kwam?

A.B. Er zaten drie personen, edelachtbare. Eén persoon kende ik, het was schoenmaker Greelt van der Meulen, hij stond ook op de markt in Beetsterzwaag. Verder waren er nog twee mannen die ik niet kende.

M.C. Hoe laat bent u daar vertrokken en was u toen alleen of met anderen?

A.B. Ik ben tussen tien en elf uur vertrokken tezamen met de schoenmaker Greelt van der Meulen en twee voor mij onbekende mannen. Alle drie waren ze behoorlijk dronken.

We waren pas onderweg toen de onbekende mannen, ze waren behoorlijk aangeschoten, de dronken Greelt hebben vastgepakt. Greelt kreeg toen met de twee mannen ruzie. Ik schoot toe en het lukte mij de drie vechtende mannen te scheiden. Greelt ging daarna op weg naar huis. Kort daarna

kwamen de twee onbekende mannen terug en hebben mij aangevallen. Ze hebben mij in mijn linkerzijde gestoten zodat ik op mijn rechterzijde neerviel in een sloot. Ik raakte met mijn voet in het water waardoor ik een natte voet kreeg. Bij de sloot stond een heg waar ik in viel en krabben in mijn gezicht heb gekregen.

Zij hebben mijn kruitwagen waarin ik een paar geweren en andere zaken vervoerde, gegrepen en de geweren eruit gegooid. Daarna sleurden ze de kruitwagen een korte afstand weg. Ik kwam overeind en ging de twee man die vluchtten, achterna. Ze pakten mij vast en hebben mij in mijn gezicht gekrabd. Een van de mannen riep 'trek het mes' en heeft hij mij met een hard voorwerp in de hals geslagen. Daar heb ik nu nog last van, edelachtbare.

M.C. *En wat gebeurde er nadien?*

A.B. *Ik ben toen naar de herberg teruggelopen en aan herbergier Meint gevraagd mij naar Drachten te brengen. Ik was bang dat de twee mannen terug zouden komen en mij wat zouden aandoen.*

Meint is toen met mij meegelopen en ik heb hem de plaats, waar de kruitwagen was omgegooid en waar de mannen mij in de sloot hebben geduwd, aangewezen.

M.C. *Toen u in Drachten kwam heeft u toen aangifte gedaan?*

A.B. *Jazeker, edelachtbare. Ik heb de politie uitvoerig verteld wat er is voorgevallen.*

M.C. *De twee nachtwachten van Drachten vertelden mij dat u hen heeft gemeld dat de onbekende mannen Greelt van der Meulen in het water hebben gegooid en dat u hem uit het water heeft gehaald. Heeft u dit aan de nachtwacht verteld?*

A.B. *Ik heb de nachtwachten niet gesproken, edelachtbare en heb hen dus ook niets verteld. Dat zijn allemaal leugens van de nachtwachten, edelachtbare.*

M.C. *Het verhoor is nu afgelopen en ik ga het proces-verbaal opstellen. U zult een tijdje moeten wachten tot het klaar is.*

A.B. *(zit een tijd te wachten tot de burgemeester terugkomt)*

M.C. *Het proces-verbaal is klaar. Ik zal het u voorlezen, daarna kunt u tekenen dat alles zo is zoals u mij heeft verteld.*

A.B. *Mijn verontschuldiging, edelachtbare. U hoeft het mij niet voorlezen en ik zal het ook niet ondertekenen.*

M.C. *Kunt u mij vertellen waarom niet?*

A.B. *Het verhaal van de nachtwachten is niet waar, edelachtbare. Ik heb de nachtwachten niet gesproken en heb hen daarom niet verteld dat de twee mannen Greelt in de sloot hebben gegooid. Het zijn allemaal leugens, edelachtbare.*

Zo moet in het kort het verhoor van Bijsterveld zijn gegaan, dit aan de hand van de processen-verbaal aanwezig in het archief van Drachten.

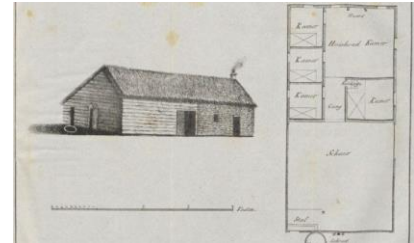
Wie was Adrianus Bijsterveld.

Adrianus Bijsterveld was geboren in 1818 in een erg arm gezin in Gorinchem. In 1823 werden zijn ouders Pieter Bijsterveld en Maria Segelaar en hun zeven kinderen als kolonisten geplaatst in Wilhelminaoord in Kolonie II van de Maatschappij van Weldadigheid waar ze door 'vlijtigen arbeid en goed gedrag' tot eerbare burgers zouden worden gevormd. Ze kwamen terecht in Wilhelminaoord op boerderij Hoeve 65.

Hoeve 202 in Wilhelminaoord.

Zo moet het boerderijtje van de familie Bijsterveld eruit gezien hebben.

Afbeelding: website Maatschappij van Weldadigheid, Wilhelminaoord.

Weldadigheid, Gods beeld, praalt dan eerst rijk en schoon,
Als de armoë 't loon geniet van eigen vlijtbetoon:
Voor haar blijft, welk een glans het goud ook om zich spreid*,
De grootste weldaad werk en nutte werkzaamheid.

Pieter had geen enkele ervaring in het boerenvak en nu moest hij land ontginnen en gaan boeren. Voor een stadsmens in een vreemde omgeving was dat eigenlijk niet te doen. Goed onderwijs was één van de belangrijkste pijlers van de Maatschappij van Weldadigheid. Om de opgenomen 'paupers' op te voeden tot betere mensen was het zaak om bij de bron te beginnen: de jeugd. Voor alle kinderen vanaf zes jaar gold dan ook leerplicht. Er waren talloze lagere schooltjes met een uitstekend niveau van onderwijs. Minderjarigen konden opgeleid worden als timmerlieden, bakkers, koperslagers, wevers enz., kortom in tal van beroepen hadden zij mogelijkheden om zich te bekwamen.

Adrianus was nog geen zes jaar toen hij in de kolonie aankwam. Hij kon na een aantal maanden naar de lagere school. Echter kon Adrianus zich niet schikken in de orde en discipline van de kolonie. Een factor waren zijn leeftijdsgenoten die door dezelfde omstandigheden op de kolonie terecht waren gekomen. Ze maakten zich als groep schuldig aan allerlei kattenkwaad, later ging het over naar ernstiger feiten. Toen hij twintig jaar was, hij mocht de kolonie nog niet verlaten en werd hij veroordeeld voor vernielingen. Een jaar later kreeg hij twee maanden gevangenisstraf voor mishandeling.

Op 28 april 1838 vertrekt Adrianus uit de kolonie. Hij leidt daarna een zwervend bestaan, hij is bij verschillende schoenmakers in dienst geweest maar kon het nergens lang uithouden. Zijn bijnaam was 'De Hongaar', maar als je zijn voorouders uitzoekt is er tot 1690 geen Hongaar in de familie.

De eerste moord in Appelscha.

Hij komt als knecht in dienst van schoenmaker Jochem Kok aan de vaart in Appelscha. Op 8 november 1845 raakt Jochem Kok vermist. Adrianus vertelt dat Kok op reis is gegaan zonder hem te vertellen waarheen.

In Appelscha gaan verhalen rond dat de vermissing van Jochem Kok geen zuivere koffie is. Er wordt verteld dat Adrianus hier de hand in heeft. De oorzaak van de vermissing blijft een raadsel. Het is bekend dat Kok fl.80,- in huis had om een leerlooier te betalen. Kort na vermissing koopt Adrianus nieuwe kleren en verkoopt hij het zilveren horloge van Kok. Hij zegt dat Kok hem dat geschonken had. Daarnaast staat Adrianus als een zeer onbetrouwbare en ongunstige persoon bekend.

Op 28 november 1845 vindt men Jochem Kok drijvend in de vaart. Bij sectie blijkt dat hij is vermoord, hij heeft zware slagwonden aan zijn achterhoofd.

Adrianus trouwt op 29 november met Battje Roels Stoker, geboren in 1819 in Drachten. Ze is op dat moment huishoudster in Appelscha.

De politie doet onderzoek en vertrouwt het niet. Er ontrolt een scenario met Adrianus Bijsterveld in de hoofdrol.

Adrianus wordt op 1 april 1846 in voorlopige hechtenis genomen. Hij weet echter te ontsnappen. Als hij in de vroege morgen van 2 april naar zijn huis in Appelscha gaat om zijn papieren op te halen wordt hij weer opgepakt. Toevallig zijn op dat moment rechter-commissaris Boelens en twee medewerkers uit Beetsterzwaag in Appelscha. Na hun onderzoek stellen zij Adrianus in staat van beschuldiging voor de moord op Jochem Kok. Adrianus blijft bij zijn bewering dat Kok op reis is gegaan, hem geld en het horloge heeft gegeven.

Adrianus wordt opgenomen in het Huis van Bewaring in Assen. De politie doet de daarop volgende maanden uitvoerig onderzoek.

Op de rechtszaak wordt een groot aantal getuigen gehoord. De advocaat van Adrianus zegt dat er geen bewijs is en pleit voor vrijspraak. Op 24 maart 1850 wordt hij veroordeeld voor 'manslag'. De straf is brandmerken en vijf jaar opsluiting. Adrianus gaat in hoger beroep. Op 15 mei 1850 wordt hij door de Hoge Raad in het ongelijk gesteld en is zijn vonnis onherroepelijk. Omdat hij lang in voorarrest heeft gezeten, van 1 april 1845 tot 9 mei 1850, hij moet nog 1 jaar en 1 maand in de gevangenis van Groningen doorbrengen.

Op 23 juli 1851 krijgt Battje Stoker een dochter Saakje. Terug rekenend kan Adrianus niet de vader zijn: hij zit nog in de gevangenis. Saakje krijgt daarom de achternaam van haar moeder: Stoker. Ook wordt er wel in akten de dubbele achternaam Stoker Bijsterveld genoemd.

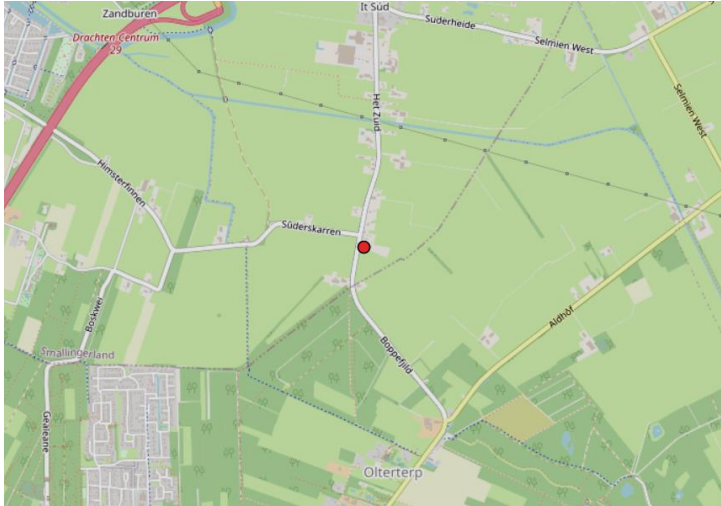
En dan wordt het 6 mei 1858.

De tweede moord in Olterterp.

Voor de tweede keer ontvouwt zich een scenario met opnieuw Adrianus Bijsterveld in de hoofdrol.

Het is jaarmarkt in Beetsterzwaag. Er staan allerlei kramen en handwerkslieden proberen zaken te doen. Op de markt staat ook Adrianus Bijsterveld, hij heeft zijn hond bij zich. Hij is uit Drachten komen lopen met zijn spullen in een kruitwagen. Hij repareert op de jaarmarkt voornamelijk geweren, maar ook klokken en horloges. De opbrengst is echter laag, de meeste marktbezoekers kennen zijn voorgeschiedenis en vermijden hem daarom. Dat Adrianus op de markt staat, gaat van mond tot mond.

Adrianus verlaat pas rond half negen 's avonds de markt en gaat lopend met de kruitwagen op weg naar Drachten. Hij is in gezelschap van schoenmaker Greelt Hendriks van der Meulen. Na ongeveer een uur lopen, komen ze bij de herberg Het Graauwe Paard van Meine Mients de Jong op de weg van Olterterp naar Drachten aan. Ze gaan naar binnen om iets te drinken.

De plaats van de herberg 'Het Graauwe Paard'.

Huidig adres Het Zuid 67.

Kaart uit 1850.

Bij de blauwe pijl de herberg 'Het Graauwe Paard' op de weg van Drachten naar Olterterp. Nu tegenover de Súderskarren, Het Zuid 67.

De latere herberg Het Graauwe Paard stond vlakbij Drachten op de plaats waar nu het Chinees restaurant is gevestigd, nu Burg. Wuiteweg 29.

De herberg in 1950. Het heette toen 'Welgelegen'.

In 1958 is de herberg gesloten en werd het een woning.

De getuigenis van de herbergier.

Onderstaand een samenvatting van de getuigenis gedaan op 7 mei 1858 door herbergier Meine Mients de Jong (Meint).

Aan de stamtafel zitten Rienk Kooistra en Jogchem Hamstra uit Drachten. Adrianus en Greelt schuiven aan. Om twintig voor elf verlaten de vier mannen gezamenlijk de herberg. Rienk Kooistra is tamelijk beschonken, Greelt van de Meulen heeft ook veel te veel gedronken, Adrianus is nog nuchter. Meint de Jong ziet hen na als ze weggaan.

Drie kwartier later komt Adrianus terug, de herberg is al gesloten. Adrianus rammelt aan de deur, de herbergier doet de deur open. Met veel gebaar en geklaag zegt Adrianus dat hij door de andere mannen mishandeld is. Hij wil met Meint naar de plaats waar hij mishandeld is. Ook vraagt hij hem de daders op te sporen.

Onderweg ziet Meint dat Bijsterveld nat is. Adrianus zegt dat Kooistra en Hamstra eerst van der Meulen hadden vastgepakt en hem daarna in de sloot hebben gegooid. Bij zijn vraag of 'het nu zoo moest' en of dit ernst was, zouden beiden hebben geantwoord 'neen, waarachtig niet' terwijl ze hem uit de sloot trokken.

Bij de brug in het centrum van Drachten komen ze de nachtwacht tegen. De nachtwacht vraagt aan Adrianus of de twee mannen hem hebben gesneden of gekrabd omdat Adrianus bloed op zijn gezicht en kleding heeft. Adrianus geeft hierop geen antwoord.

Omdat Meint geen jas aan heeft en het nogal fris is, wil hij teruggaan. Adrianus loopt met hem mee. Als Meint aan Adrianus vraagt om de plaats aan te wijzen waar hij in het water heeft gelegen, zegt Adrianus dat hij dat niet meer weet.

Op de terugweg vinden ze de kruiwagen van Adrianus. In de omgeworpen kruiwagen ligt nog een geweer, op de grond liggen een pistool en wat andere voorwerpen die Meint niet kent. Adrianus beweert dat er verscheidene geweren in de kruiwagen hebben gelegen maar dat die door Kooistra en Hamstra zijn meegenomen. Onderweg rept Adrianus met geen woord over Greelt van de Meulen, alleen zegt hij dat Greelt door de twee mannen, zonder hun namen te noemen, beledigd is. Om half één 's nachts zijn ze terug bij de herberg. Adrianus vertrekt en neemt zijn hond mee die nog bij de herberg was.

Tot zo ver de getuigenis van Meine Mients de Jong.

Ook kleermaker Rienk Baukes Kooistra uit Drachten wordt door burgemeester Manger Cats verhoord. Hij vertelt dat hij tussen tien en elf uur tezamen met Adrianus Bijsterveld, Greelt van der Meulen en Jochem Hamstra naar Drachten is gegaan. Van der Meulen had Rienk Kooistra van achteren een klap gegeven met de woorden 'ik zal jelui bliksems helpen'. Kooistra zei dat hij erg bang voor Bijsterveld was en Hamstra had gezegd dat ze moesten gaan. Ze waren daarop gevlucht richting Drachten. Van der Meulen was bij Bijsterveld achtergebleven.

De getuigenis van schipper Jochem Hamstra uit Drachten was gelijklopend als die van Kooistra. Hij verklaarde dat Van der Meulen erg dronken was en Kooistra sloeg en dat bij een tweede klap Bijsterveld iets uit de kruiwagen heeft gepakt waarmee hij dreigde Kooistra en Hamstra te slaan. Hamstra was toen met Kooistra, uit angst voor Bijsterveld, want zij wisten dat Bijsterveld als zeer gevaarlijk bekend stond, op de vlucht geslagen. Ze hadden aan de nachtwacht van Drachten verteld wat er gebeurd was.

07051858

Compareerde Rienk Baukes Kooistra oud 25 jaren van beroep kleermaker wonende te Dragten de welke mij verklaarde dat hij gisteravond ongeveer tusschen tien en elf uur uit de herberg komende van Meine Mients de Jong in gezelschap van Adrianus Bijsterveld, Greelt Hendrik van der Meulen en Jochum Jacobus Hamstra naar Dragten was teruggekeerd. Dat van der Meulen hem comparant onderweg eene slag toebragt met de woorden " ik zal jelui bliksems helpen!" terwijl op dat oogenblik Greelt van der Meulen achter hen stond. Dat hij comparant bevreesd voor Bijsterveld, Hamstra heeft gewaarschuwd dat het nu hun tijd was om heen te gaan, waarop zij in allerijl de vlugt hebben genomen, terwijl Greelt van der Meulen bij hem Bijsterveld achter is gebleven. Dat zij te Dragten gekomen zijn even voor elf uur het voorgevallene aan de nachtwacht hebben medegedeeld, waarna ieder hunner naar zijn woning is terug gekeerd, hebbende hij comparant in het naar huis gaan de vrouw van Van der Meulen die voor hare woning stond te kennen gegeven dat hij zijn moed niet had want dat haar man hem had geslagen waarop die vrouw hem had geantwoord dat hij maar gerust moest naar huis gaan, want dat Van der Meulen reeds te bed lag.

w.g. R.B. Kooistra en E. Manger Cats.

Het proces verbaal van het verhoor Rienk Baukes Kooistra door burgemeester E. Manger Cats

Van der Meulen had op de markt leerlooier Thijs Wobbes Rinzema uit Drachten ontmoet en had gezien dat hij veel geld had verdiend. Van der Meulen had aan Rinzema gevraagd of hij hem nu moest betalen waarop Rinzema had gezegd dat dat niet hoefde. Daarop had Van der Meulen geantwoord 'dan kom ik morgen om wat leer te kopen, want ik heb nu aardig geld' en liet daarbij ongeveer twintig gulden zien.

Tjibbe Alberts Koopman uit Beetsterzwaag verklaarde dat hij op vrijdag 7 mei een onderstuk van een geweer aan de burgemeester van Smallingerland had overhandigd dat hij 's morgens in de sloot naast de straatweg ter hoogte van de berg op tweehonderd meter van Drachten (n.b. de berg in het Reidingspark) had gevonden. Hij was uit Beetsterzwaag gekomen en had gezien dat op het voetpad twee grote plassen bloed lagen. Ook had hij daar een onderstuk van een geweer gevonden dat Fokke Durks van der Woude had gevraagd het uit de sloot te halen. Dit onderstuk had hij in bewaring gegeven aan herbergier Sake de Vries uit Drachten.

De dienstbode Sebille (Sibbeltje) Weima van Greelt van der Meulen legde ook een verklaring af. Ze had met Baukje Visscher, de vrouw van Van der Meulen, op de terugkomst van Greelt van de jaarmarkt gewacht. Ze waren zo nu en dan naar buiten gegaan om te zien of hij er al aan kwam. Omstreeks elf uur hadden ze twee mannen gezien en kort met een van hen gesproken.

Om één uur 's nachts hadden ze aan de nachtwacht Fokke van der Kuip gevraagd of hij ook iets wist over Van der Meulen. Hij had geantwoord dat Van der Meulen in gezelschap was geweest van Bijsterveld, Kooistra en Hamstra. Hij vertelde ook dat ze aan het vechten waren geweest maar dat hij dacht dat het goed was afgelopen. Kooistra had aan de nachtwacht een mes gevraagd om naar Bijsterveld, die hem had geslagen, te gaan. De nachtwacht had dit geweigerd.

Sebille Weima en Baukje Visscher waren toen naar bed gegaan. Omstreeks vier uur had Baukje Sebille wakker gemaakt omdat Greelt nog niet thuis was. Ze vroeg of Sebille bij Het Graauwe Paard wilde kijken omdat Greelt daar waarschijnlijk nog wel zou zijn. Ze vroeg om vooral goed in de sloten te kijken. Sebille ging op stap op de straatweg naar Olterterp en vond het bovenstuk van een geweer. Een paar meter verder zag ze in de sloot een 'menschelijck ligchaam'. Ze was zo geschrokken dat ze hard lopend naar vrouw Van der Meulen was teruggegaan. Ze was zo geschrokken dat ze niet kon vertellen of er bloed op het bovenstuk van het geweer had gezeten.

Wieger Hendriks de Haan uit Drachten had op 7 mei om vijf uur 's morgens een pet op de weg gevonden, hij had de pet naar zijn werk meegenomen. Een collega van hem vertelde dat Van der Meulen 's nachts dood in een sloot was gevonden. De collega zei dat het de pet van Greelt was, hij had Greelt 's middags nog op de markt gesproken.

Er volgden daarna nog een aantal verhoren.

Op basis van deze verhoren werd Bijsterveld in staat van beschuldiging van 'manslag op een schoenmaker op de openbare weg' gesteld. Hij werd opgesloten in de gevangenis van Heerenveen. Op 8 juni werd hij overgebracht naar de gevangenis in Leeuwarden in afwachting van de aankomende rechtszaak.

Op 9 juli 1858 begon de rechtszaak voor het Provinciaal Gerechtshof van Friesland. Er werden in de drie dagen dat de rechtszaak duurde twintig getuigen gehoord. Er werden veel feiten naar voren gebracht, zoals dat Bijsterveld het bebloede bovenstuk van het geweer had herkend als de zijne, dat hij schreiend en jammerend naar de herberg was teruggekeerd met zijn kleding onder het bloed. Daar had hij gezegd dat hij mishandeld was. De politie had ook een afdruk van de zool van een linkerlaars in de onderwal van de sloot waar het stoffelijk overschot van Van der Meulen lag. Het profiel

Het blijft vijftien jaar stil rondom Adrianus Bijsterveld. Maar zelfs in de gevangenis heeft hij zich misdragen, scheld- en vechtpartijen kwamen regelmatig voor.

In Drachten ging weken voor de vrijlating van Adrianus het gerucht rond dat 'de Hongaar' vrijkwam. Het hele dorp sprak erover, men huiverde bij de gedachte alleen al. Op 19 maart 1873 wordt Bijsterveld uit de gevangenis ontslagen. Hij schaft zich een deftig zwart pak en dito hoed aan. Hij gaat per trein naar Veenwouden en stapt daar over op de wagen naar Drachten. Op de wagen ontstond er met twee dames een bijzonder gesprek.

Twee vrouwen uit Drachten stapten in Veenwouden op de wagen die hen naar Drachten zou brengen. Vlak voor ze vertrokken stapte er nog een deftige man in die hen vriendelijk groette. De vrouwen raakten al gauw in gesprek over het onderwerp van de dag: Adrianus Bijsterveld. De vrouwen waren het niet met elkaar eens, de één vond dat Adrianus de dader van de moord op Greelt was, de ander dacht meer aan een derde man. Maar beiden waren ze bang dat Bijsterveld weer in Drachten kwam wonen. 'Wat zegt u, mijnheer' zei een van de twee vrouwen tegen de heer: 'U heeft toch zeker, 15 jaar geleden, ook wel van dat proces gelezen. Gelooft u ook niet dat Bijsterveld onschuldig is veroordeeld?'

De man antwoordde: 'Ik weet zeker, dat de verkeerde in de gevangenis heeft gezeten, maar de toenmalige rechters oordeelden anders; rechterlijke dwalingen komen meer voor'.

De man zweeg verder maar, zoals de vrouwen later vertelden, hoe dichterbij Drachten kwamen, hoe meer de man om zich heen keek en alles in zich opnam. Eenmaal meenden zij hem, toen ze door de Folgeren reden, zien glimlachen.

Bij het eindpunt aangekomen, stapte de man als eerste uit, hielp daarna galant de vrouwen uitstappen en zei met een effen gezicht: 'Ziezo, nu kunnen de dames gerust vertellen, dat ze in gezelschap van Bijsterveld van Veenwouden naar Drachten zijn gereden'.

Adrianus vestigde zich eerst tijdelijk in Surhuisterveen, daarna vond hij een huis aan de Noorderdwarsvaart in Drachten tegenover de lagere school. Zijn vrouw Battje en zijn dochter Saakje woonden niet bij hem, maar ze zijn echter nooit gescheiden. Battje overleed in 1875.

Hij werd bij zijn terugkeer uit de gevangenis door de mensen aan de Noorderdwarsvaart met een afwachtende houding ontvangen. Ze stonden nieuwsgierig voor de ramen te gluren toen hij aan kwam lopen. Hij zag er deftig uit, in zwart pak met een witte gesteven boord en front, een mooie hoed op het hoofd, de bakkebaarden netjes geknipt. Hier en daar groette hij de mensen vriendelijk met een glimlach op zijn gezicht. Bij zijn huis stonden de burenhemelen op te wachten; Hendrikje 'Lap' liep op hem toe en gaf hem een hand.

Een paar dagen later ging Oene Sietses Sietzema, die Adrianus van vroeger kende, naar hem toe om zich te laten scheren en zijn haar te laten knippen. Zo werd Adrianus scheerbaas aan de Noorderdwarsvaart.

Een paar weken later installeerde hij een werkbank in zijn huis om messen en scharen te slijpen, ketels te repareren en uurwerken, geweren en pistolen te herstellen.

Op de buitenmuur maakte hij voor de scheersalon annex werkplaats een bord met het opschrift:

***Hij, die glad wil worden geschoren,
Moet komen op Zaterdag of een dag te voren.
Wie mij echter op Zondag wil bezoeken,
Vindt stompe messen en vuile doeken.***

Maar ook dan laat Adrianus weer van zich spreken, hij maakt veel ruzie en wordt meerdere malen veroordeeld tot het betalen van een boete en een schadevergoeding.

Jan Tjitse van Dijk (1846-1935) hoofd van de Lagere School aan de Noorderdwarsvaart en tegenover het huis van Adrianus, vroeg eens aan Adrianus of hij wel Nederlander was want hij sprak Fries met een vreemd accent.

Hij antwoordde: 'Mijn vader was een Poolse edelman, een Bojaar met twee paardenstaarten, wat zeggen wil dat hij tot de hoogste adel behoorde. Maar Polen was geen onafhankelijk koninkrijk meer, want toen in West-Europa de Franse revolutie alles in vlam zette maakten Rusland, Oostenrijk en Pruisen van de gelegenheid gebruik

om Polen te verdelen, waardoor mijn vader Russisch onderdaan werd. De Polen waren zeer ontevreden over het verlies van hun onafhankelijkheid maar tegen de drie staten waren ze niet opgewassen. Toen Napoleon zich gereed maakte voor zijn tocht naar Rusland en wel wist van de ontevredenheid van de Polen, hoopte hij in hen een bondgenoot te vinden. De Poolse edellieden vormden een vrijkorps dat zich aan de zijde van Bonaparte schaarde en daaraan deed ook mijn vader mee. Als officier maakte hij de tocht naar Moskou mee en eveneens de verschrikkingen van de terugtocht. Hij had het geluk over de Berezina te komen en dus te behoren tot het overschot van het grote leger dat Duits grondgebied bereikte.

Natuurlijk kon hij niet naar Polen terug, want als landverrader wachtte hem daar de kogel. Hij bleef dus in Franse krijgsmacht en maakte als officier de driedaagse slag bij Leipzig mee. Ook later toen de bondgenoot de oorlog naar Frans grondgebied overbracht nam hij deel aan de verdediging van Frankrijk en van Parijs, doch het mocht niet baten. De grote troepenmacht en het verraad in Parijs waren de oorzaak dat Napoleons gloriezon onderging en hij naar Elba werd gevoerd. De Bourbons kwamen weer op de troon en daarmee kwam aan de loopbaan van mijn vader als Franse officier een einde'.

Op de vraag van Van Dijk of zijn vader toen in Nederland was komen wonen, zei Bijsterveld dat hij na enige omzwervingen zich in Rotterdam had neergezet en daar was getrouwd. Hij nam geen deel aan de slag bij Waterloo, want hij geloofde niet meer in Napoleons geluk.

Jan van Dijk trok toen de conclusie dat Bijsterveld natuurlijk niet de echte naam van zijn vader was. Waarop Adrianus antwoordde: 'Nee meester, hij was uit het geslacht van de Sobieski's, een Pools geslacht dat zelfs koningen heeft voortgebracht'.

Het is verbazingwekkend dat de feiten over het geslacht Sobieski kloppen. In Frederiksoord was een goede school en er was een uitgebreide bibliotheek; koning Willem I had hier zelf op toegezien. Vermoedelijk heeft Adrianus hier zijn kennis over de Sobieski's opgedaan.

Uit die tijd aan de Noorderdwarsvaart stammen de anekdotes over Adrianus en de angst voor hem:

